

Paddenstoelen van loof- en naaldbossen

Hoofdstuk 24

Eef Arnolds, Kor Raangs & Bernhard de Vries

De paddenstoelen met een voorkeur voor bossen worden in de atlas behandeld in hoofdstukken 19 en 24-28. Daarbij wordt in de eerste instantie een onderscheid gemaakt tussen loofbossen en naaldbossen omdat veel soorten een duidelijke voorkeur voor naald- of loofbomen vertonen. Bij vaatplanten is dit verschil veel minder van belang. De soorten van loof- en naaldbossen werden in de Atlas van de Drentse Flora in één hoofdstuk behandeld en daarvan kunnen slechts vijf soorten als karakteristiek voor naaldbossen worden aangemerkt (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999). Een aanzienlijke groep paddenstoelen voelt zich echter bijna net zo goed thuis in loof- als naaldbossen. Deze soorten worden in dit hoofdstuk behandeld. Enkele van de meest opvallende en algemene paddenstoelen behoren hiertoe, zoals de Kastanjeboleet (*Xerocomus badius*), Gewone zwavelkop (*Hypholoma fasciculare*), Grote stinkzwam (*Phallus impudicus*). Binnen dit hoofdstuk worden twee subgroepen onderscheiden: paddenstoelen die op allerlei bodemtypen groeien en paddenstoelen met een voorkeur voor voedselarme bodems.

Taxonomische en ecologische groepen

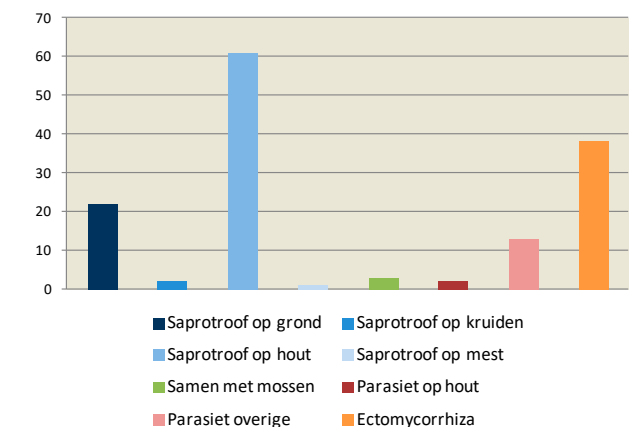
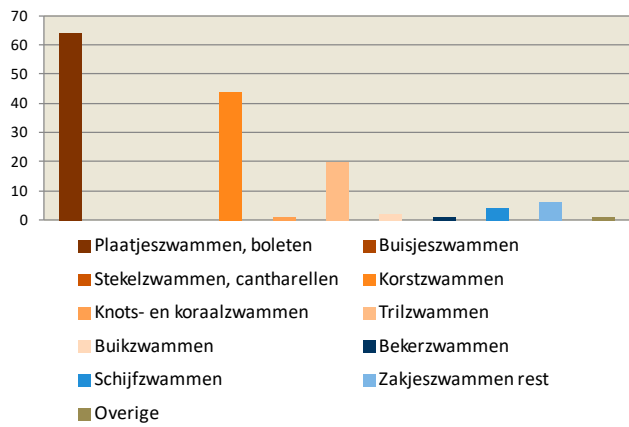
De groep van paddenstoelen die zowel in loof- als naaldbossen groeien, omvat in Drenthe 143 soorten. Zoals in veel groepen vormen plaatjeszwammen het grootste contingent met 64 soorten, maar ook korstzwammen (44 soorten) en trilzwammen (20 soorten) zijn opvallend goed vertegenwoordigd. Daarentegen worden relatief weinig zakjeszwammen tot deze groep gerekend (11 soorten).

Wat betreft het substraat is het aandeel van de houtpaddenstoelen (63 soorten) opvallend groot, gevolgd door mycorrhizavormers (38 soorten) en saprotrofe bodempaddenstoelen (22 soorten). In vergelijking met andere groepen bevat deze groep veel parasieten op andere organismen dan bomen (13 soorten). Het betreft hier vooral trilzwammen die parasitair op en in andere paddenstoelen groeien. Eén soort wordt tot de mestpaddenstoelen gerekend en men kan zich afvragen waarom die niet bij het hoofdstuk over mestpaddenstoelen wordt behandeld. Het betreft echter een uniek geval, namelijk de Vogelveerzwam (*Onygena corvina*), die op rottende veren en braakballen op beschaduwde plekken groeit. Bij gebrek aan beter is deze voedingsbodem in de gehanteerde indeling van substraten bij mest ondergebracht.

Verspreiding, frequentie en trend

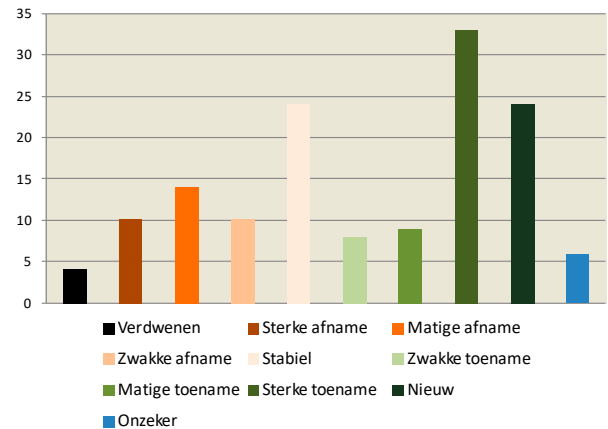
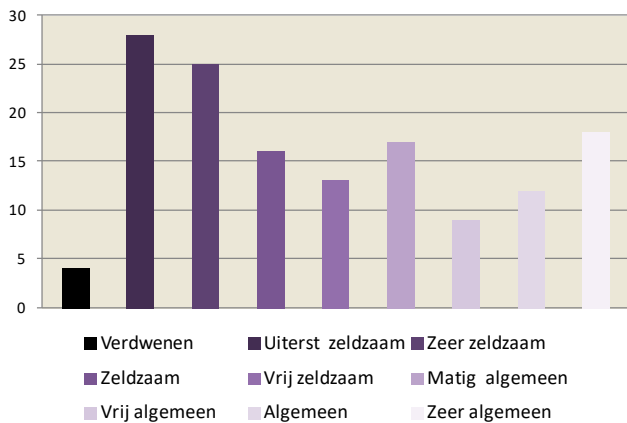
Onder de soorten van deze groep zijn, zoals te verwachten, veel zeer algemene, bekende soorten met een wijde ecologische amplitudo, zoals de Gewone zwavelkop (*Hypholoma fasciculare*) en de Tweekleurige trechterzwam (*Clitocybe metachroa*). Een deel van deze soorten wordt niet alleen veelvuldig in allerlei bossen aangetroffen, maar ook daarbuiten in heidevelden en graslanden, bijvoorbeeld mosbewoners als het Oranjegeel trechtertje (*Rickenella fibula*) en Geelbruin mosklokje (*Galerina hypnorum*) en strooiselafbrekers, zoals Melksteelmycena (*Mycena galopus*) en Okergele korrelhoed (*Cystoderma amianthinum*). Verrassender is op het eerste gezicht dat ook zeer zeldzame, uiterst zeldzame en verdwenen soorten goed zijn vertegenwoordigd met 57 soorten, 40% van het totaal. Hierbij gaat het vaak om korstzwammen en trilzwammen waarvan niet veel over de verspreiding en ecologie bekend is en die bij gebrek aan beter bij dit hoofdstuk zijn ingedeeld. Een groot deel van deze soorten is vermoedelijk algemener dan nu bekend is. Maar er zijn ook meer opvallende zeldzaamheden die op grond van de huidige kennis tot deze groep behoren, zoals de Valse kaarslichtgordijnzwam (*Cortinarius imbutus*) die in Drenthe één maal in een sparrenbos

Verdeling van kenmerkende soorten paddenstoelen van loof- en naaldbossen (n= 143) over verschillende groepen

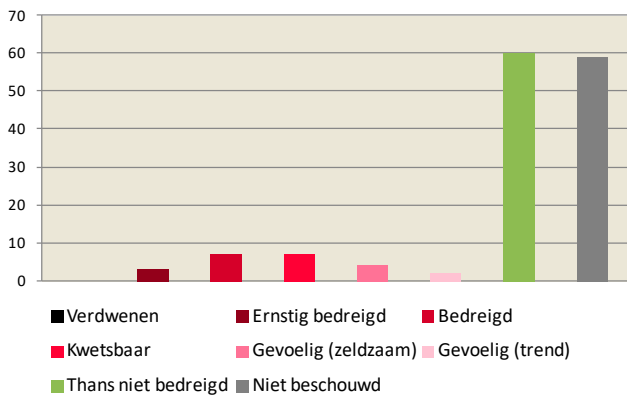
Morfologisch-taxonomische groepen (naar Arnolds & Van den Berg, 2013)

Functionele groepen (naar Arnolds & Van den Berg, 2013)

Frequentieclassen in Drenthe

Trendklassen in Drenthe

Categorieën van de Nederlandse Rode Lijst (naar Arnolds & Veerkamp, 2008)

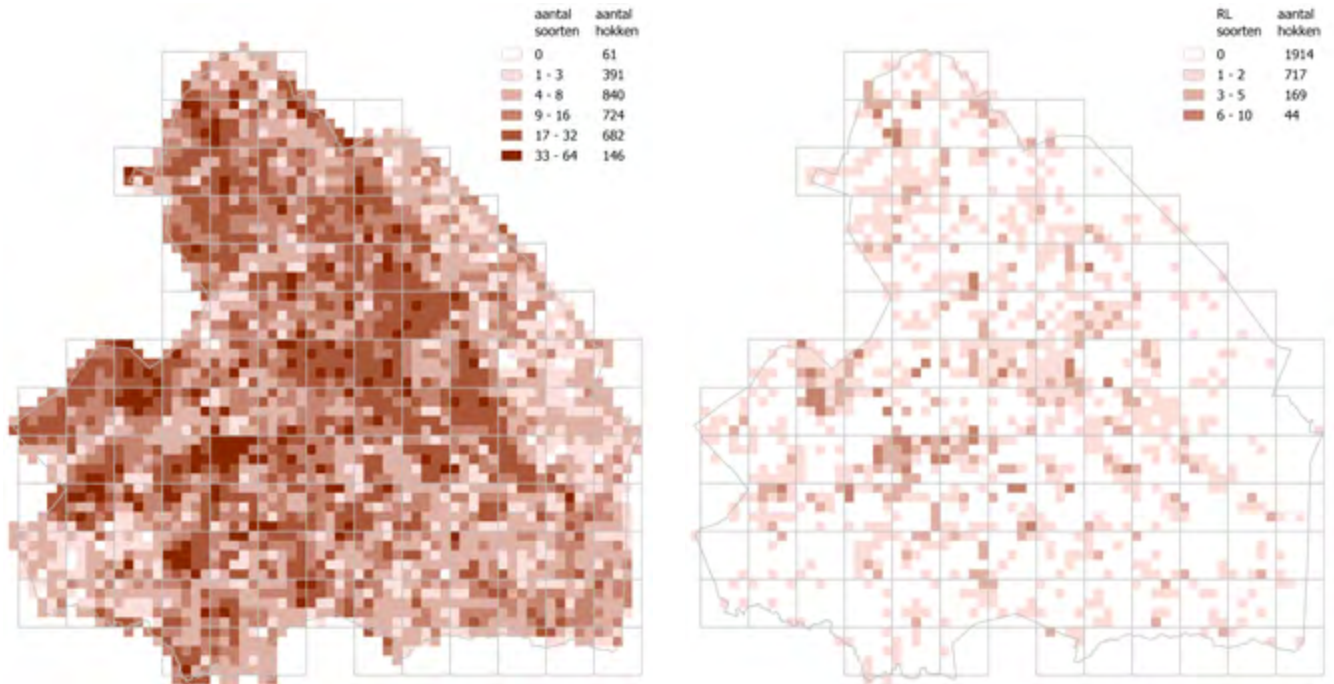
Zoals te verwachten is, worden bospaddenstoelen met een wijde ecologische range overal in Drenthe aangetroffen. Slechts hier en daar zien we op het kaartje een blanco hok in boomarme gebieden, vooral in de oostelijke veenkolonien en ten noorden van Meppel. In die streken zijn de aantallen soorten in het algemeen laag. Hoge aantallen soorten vinden we in uitgestrekte bossen, bijvoorbeeld in de boswachterijen op de Hondsrug, in Midden-Drenthe en beide nationale parken, maar ook in bossen op potklei ten noorden van Roden. De hoogste aantallen soorten van deze groep zijn aangetroffen bij Holthe bij Beilen (km 233-540, 54 soorten), bij het Boekweitemveentje bij Gieten (km 245-557, 52 soorten) en in de Anserdennen (km 220-534, 52 soorten).

gevonden is en één keer in een beukenlaan. Soms steunt de indeling bij deze groep ook op informatie uit de literatuur. Zo is de Oortjesmolenaar (*Clitopilus rhodophyllus*) in Drenthe één keer in een sparrenbos gevonden, maar deze soort groeit volgens de literatuur in loofbossen.

Bedreiging en beheer

Van deze ecologische groep is 27% van de soorten in Drenthe in meerdere of mindere mate afgenomen. Aan de andere kant vertoont 35% een vooruitgang, terwijl daarnaast 25 soorten (17%) sinds 1999 voor de eerste maal gevonden zijn. Vaak zijn dat onopvallende korstzwammen en trilzwammen die in werkelijkheid vermoedelijk al langer aanwezig zijn, maar onopgemerkt zijn gebleven.

Het aandeel van Rode-lijstsoorten in deze groep is met 23 soorten (16%) opmerkelijk laag. Verreweg de meeste soorten zijn niet bedreigd of niet beoordeeld bij gebrek aan betrouwbare gegevens (84%). Onder die laatste categorie vallen vrijwel alle korstzwammen en trilzwammen van deze groep. Het merendeel van de Rode-lijstsoorten behoort tot de subgroep van soorten op voedselarme grond (hoofdstuk 24b, zie aldaar). Specifieke bedreigingen voor de soorten van deze groep zijn niet aan te geven. Hun voorkomen wordt voor een groot deel bepaald door de bosgeschiedenis en het gevoerde beheer. Daarvoor verwijzen we naar de algemene bespreking van paddenstoelen in relatie tot bosbeheer (hoofdstuk 23).

Het aantal soorten paddenstoelen (links) en het aantal Rode-lijstsoorten (rechts) per kilometerhok van loof- en naaldbossen.

De Kaneelkleurige melkzwam (*Lactarius quietus*) is de meest algemene mycorrhizapaddenstoel die aan eiken gebonden is.

Paddenstoelen die verbonden zijn met de Zomereik, de meest verbreide loofboom in Drenthe.